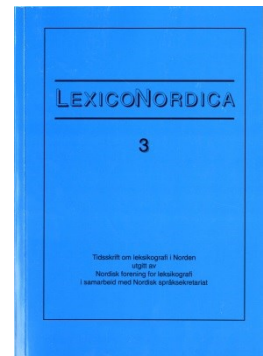

LexicoNordica

Forfatter:	Klaas Ruppel [Det rör på sig inom finsk-tysk lexikografi]
Anmeldt værk:	Aino Kärnä. 1995. <i>Saksa-suomi opiskelusanakirja</i> . Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY.
Kilde:	LexicoNordica 3, 1996, s. 295-305
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive

© LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre LexicoNordica (1-16) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Klaas Ruppel

Det rör på sig inom finsk-tysk lexikografi

Aino Kärnä: *Saksa-suomi-opiskelusanakirja* ('Tysk-finsk studieordbok'). WSOY Porvoo-Helsinki-Juva 1995. ISBN 951-0-19088-8. Pris FIM 175.

During the last years several middle sized German-Finnish dictionaries have been published in Finland. The one by Aino Kärnä is presented here because the author of this review considers it to be the best of these dictionaries. Finns who want to understand German texts are the target group of this "passive" dictionary. Some critical remarks are brought up mainly concerning the layout and formal matters but they are only of little importance compared with the highly reliable contents, i.e. the part of the publication its author is actually responsible for. With this highly recommendable work the German-Finnish lexicography made the step into the present closing a gap that had been deepening for decades. The most urgent desideratum now is an totally renewed German-Finnish comprehensive dictionary. In the review the item of grammatical gender vs. natural sex and the lexicographical handling of this complex is also discussed.

Hösten 1995 utkom en ny tysk-finsk ordbok. Den har sammanställts av Aino Kärnä och är resultatet av cirka tio års mödor (s. 5). Arbetet har utförts vid sidan av författarens arbete som lärare. Det är en mellanstor ordbok som enligt bakpärmen innehåller ca 43.000 ord och uttryck. Tyskan har granskats av veteranen inom finsk-tysk lexikografi, professor Ingrid Schellbach-Kopra, och den finska språkdräkten har granskats av fil.kand. Kitty Grönholm. Det finns alltså alla skäl att anta att ordboken är "en tillförlitlig tysk-finsk ordbok" (s. 5).

Upphovsrätten innehas av författaren Aino Kärnä själv, som sig bör. Risken är numera stor att allt fler av författarna till mellanstora ordböcker får problem att behålla upphovsrätten till sina verk. För mindre ordböcker anges det inte ens alltid vem som har upphovsrätten. När författarna lämnar in manuskripten i elektronisk form vill förlagen utnyttja materialet också för andra syften och författarens upphovsrätt till den egna produkten vållar då problem, det vill säga den kostar. Därför ersätts författaren i form av ett engångsbelopp, och förlaget tillägnar sig rätten att göra vad det vill med materialet. Vad gäller fickordböcker kan det t.ex. vara frestande att med några enkla grepp åstadkomma en ordbok i den andra riktningen. Elektroniken är en utmärkt tjänare, men tar den herraväldet kan den åstadkomma stor skada. Ordboksanvändaren och den som står i beråd att köpa en ordbok

gör alltså klokt i att läsa igenom förordet och studera titelbladet och dess baksida för att få reda på hur ordboken kommit till, såvida detta framgår.

Målgruppen klart angiven

Kärnä anger osedvanligt klart i användardirektiven att ordboken är "en s.k. passiv ordbok" (s. 7). Den riktar sig alltså till finnar som vill förstå tysk text. Följaktligen ges nödvändig grammatisk information om de tyska uppslagsorden medan ingen sådan information ges om de finska ekvivalenterna. I en ordbok för skolelever och andra språkinlärare är det här en logisk lösning som spar utrymme och som säkert också har gjort det möjligt att ta med mera tyskt material.

Uppslagsorden har hämtats "bl.a. ur massmedier, dagstidningar, tidskrifter, från ordböcker och uppslagsverk från olika ämnesområden och dessutom har en del talspråkliga ord tagits med" (s. 7). Tyngdpunkten ligger dock på skriftspråket.

Ordboken är kompakt till sin storlek och det allmänna intrycket är i och för sig att artiklarna är tydliga och klara. Tyvärr har ett tråkigt modedefenomen trängt in även i denna bok, ett fenomen som man nästan inte undgår i några uppslagsböcker nuförtiden. En flerhundraårig tradition att inte blanda antikva och grotesk iakttas inte längre. Uppslagsorden (och de siffror som delar in artiklarna i betydelsemoment) är tryckta i grotesk och ekvivalenter, exempel och metaspråk i antikva. Man får hoppas att det här är ett övergående fenomen – att gamla visdomar segrar bara den första förtjusningen över alla fonter har lagt sig bland dem som gör layout på dator. Blandningen av de två typerna gör inte ordboksartiklarna tydligare, tvärtom ser uppslagen röriga ut.

En märklig lösning är att utelämna punkterna efter en mängd förkortningar (ett krav från förlaget för att spara utrymme enligt uppgift från författaren). Bara de allra vanligaste finska och tyska förkortningarna har fått behålla sina punkter. Av de 212 förkortningarna i förkortningslistan står 168 eller hela 79% utan punkt, i strid med finska och tyska rättskrivningsregler. Jag inser inte vad det är för fördel med det. Den godtyckliga ortografin i det här avseendet står i bjärt kontrast till författarens omsorgsfulla redigeringsarbete i övrigt. Samma fenomen kan dock iakttas även i andra nya ordböcker. Att utesluta punkten sist i en ordboksartikel är däremot helt acceptabelt. Artiklarna är överlag korta och huvudelementen utgörs i regel bara av uppslagsordet (med dess grammatiska angivelser) och ekvivalenterna.

Förordet finns både på finska och tyska och utöver de finska användaranvisningarna finns det kortfattade anvisningar på tyska. Det här går stick i stäv med det faktum att ordboken är avsedd "både för sådana

som just börjat läsa tyska och för längre hunna och sådana som t.ex. läser tyska texter i sitt arbete", d.v.s. att den alltså först och främst är gjord med tanke på finnar (s.7). Också i de tyska användardirektiven sägs det att ordboken är passiv och i första hand riktar sig till finnar. Men medan det i de finska direktiven sägs att "ingen böjning ges för de finska ekvivalenterna" är motsvarande formulering i de tyska direktiven försiktigare: "Entsprechend wird auf Angaben zur Grammatik finnischer Wörter, etwa auf die Flexionsformen, weitgehend verzichtet." (s. 13) Vad jag kunnat konstatera saknas dock sådana angivelser helt och hållet. Eftersom ordboken uttryckligen riktar sig till finnar är det inte berättigat med en utförlig presentation på tyska. Det kan rent av anses som vilseledande. Att uppslagsorden är alfabetiskt ordnade enligt tysk princip är en nödvändig och förtjänstfull upplysning i den finska bruksanvisningen, men i den tyska förefaller den högst märklig.

De komprimerade och sakkunniga användardirektiven visar tydligt att ordboksförfattaren har hög ambitionsnivå. Eftersom det handlar om en *studieordbok*¹ saknar man egentligen bara litteraturhänvisningar för uttal och grammatik.

Innehållet övertygande

Ordboksartiklarna är klara till sin uppställning. Varje uppslagsord får en egen artikel och det gör det lätt att hitta det ord man söker. Enda undantaget är synonyma ord som kommer efter varandra i alfabetet. Tryckangivelsen för uppslagsorden ges i form av en punkt under betonad vokal. Punkten sätts ut om trycket inte ligger på första stavelsen (t.ex. **Bulëtte**, **nervo<55s**). Vokallängden måste användaren själv sluta sig till, men den framgår ju i regel av skriftbilden. Det här är en konsekvent metod att tillämpa i en passiv ordbok. Hade man velat markera lång och kort vokal olika borde också de ord som har trycket på första stavelsen i konsekvensens namn ha fått betoningssmarkering, vilket inte utan vidare hade gjort det klarare. Trycket anges inte heller i sammansättningar; i flerledade sammansättningar kunde det ha underlättat gestaltningen av ordet om huvudtrycket hade getts, t.ex. **Heißwa5sser-bereiter**.

För att ange till vilken del av ordet ändelserna i böjningsangivelserna skall fogas används lodstreck (t.ex. **Schlu|ß m -sses**). Omljud

¹ Det finska verbalsubstantivet *opiskelu* har ett vidare betydelseomfång än sin svenska motsvarighet. Ordboken är en mellanstor ordbok av det slag som traditionellt brukar användas av skolelever och av folk som läser språk på sin fritid snarare än av språkstuderande vid universitet.

anges med en asterisk (**Raum** *m* -[e]/s, -e*). För att markera att ett verb är löst sammansatt används bakstreck (t.ex. **offen\lassen, an\richten**). En speciell markering, som måste vara till glädje för en finsk användare är den punkt som anger ordledsgräns i ord som kan vara svåra att gestalta. Tyvärr har tecknet, "en liten punkt" (s.12), (på grund av tryckfel?) blivit störande stort (t.ex. **Topf•lappen, Schau•fenster**). Markeringen kunde ha utsträckts till ord som *Dornröschen, Höschen* (**Dornrös•chen, Hös•chen**) o.s.v., där kombinationen *sch* inte står för ett sje-ljud. Hur som helst visar den här förträffliga markeringen att författaren har gedigen erfarenhet som universitetslärare och lexikograf.

Utmärkt är också att ta med sådana verbformer som uppslagsord som avviker så pass mycket från infinitivformen att en nybörjare inte utan vidare kan sluta sig till den. För de oregelbundna verbens del tillhandahåller Kärnä två olika tabeller. Det ena är en tabell över de olika vokalväxlingstyperna, dit det hänvisas från artiklarna med hjälp av indexsiffror, t.ex. **tragen**⁴, **wachsen**⁴ (*sein*). Under ifrågavarande punkt i tabellen återfinns vokalserien och temaformerna för ett exempelverb, t.ex.:

		Inf / Preesens	Imperfekti	Partis perfekt
4	a/ä-u-a	laden/lädt	lud	geladen

Verben ovan skall alltså böjas *tragen, trägt, trug, hat getragen* och *wachsen, wächst, wuchs, ist gewachsen*. I slutet av ordboken finns en bilaga med en tabell över de vanligaste oregelbundna verbens temaformer. Mycket praktiskt och användarvänligt!

Uppslagsordet följs av de grammatiska uppgifterna om ordklass, genus och böjning. Uttalsuppgifter ges vid behov (t.ex. **Karriere** [ka'r—e:rß], likaså uppgifter om stil och fackområdestillhörighet. Uppslagsordens betydelse klargörs med hjälp av ekvivalenter i enlighet med den strävan som anges i användardirektiven, "att de olika betydelserna framgår av de ekvivalenter som ges". Om ett uppslagsord har två eller flera olika huvudbetydelser delas artikeln in med hjälp av siffror. Om ett ord kan höra till olika ordklasser används romerska siffror.

Att författaren i första hand anger betydelserna med hjälp av ekvivalenter torde bero på en strävan att spara utrymme. När man bläddrar i ordboken upptäcker man dock att det också finns exempel, särskilt exempel på idiom, i väldigt många av artiklarna. Mitt intryck är att ekvivalenterna genomgående är väl valda och ändamålsenliga. Aino Kärnä har, biträdd av språkgranskaren Kitty Grönholm, bemödat sig om den finska idiomatiken. Hon har inte nöjt sig med direkta översättningar, där sådana inte gör sig, utan strävat efter att ge typiska finska uttryck som motsvarighet. Författaren uppger att det har varit till nytta i arbetet att också aktivt leta efter tyska motsvarigheter till finska

uttryck. Tack vare denna bidirektionella metod har hon både fått fram nya motsvarigheter och också kunnat få bekräftat att tilltänkta motsvarigheter är korrekta. Frukten av metoden syns bl.a. i ekvivalenterna till sammansättningar och i idiomerna, t.ex.:

- Kaufhaus** tavaratalo 'varuhus' (i Rosendahl-Hirvensalos skolordbok: kauppaahuone 'handelshus')
- Luftfahrt** ilmailu; lento[liikenne] 'luftfart; flyg[trafik]' (R-H: ilmailu, ilmaliikenne 'luftfart; lufttrafik')
- Meeresarm** [meren]lahti; vuono '[havs]vik; fjord' (R-H: merenhaara 'havsarm')
- Kaffee das ist kalter** ~ tuo on vanha vitsi, tuo nyt ei ole mistään kotoisin 'den där är inte mycket att hurra för'
- Katzensprung es ist nur ein ~ bis dahin** se on vain kivenheiton päässä 'den ligger bara ett stenkast ifrån' (R-H: kissanloikkaus; lyhyt matka, pieni harppaus "'kattskutt"; kort väg; litet kliv')

Ett resultat av den bidirektionella arbetsmetoden är också att ordboks-användaren kan hitta uttryck som avser tillstånd och som lexikaliseras olika på finska och tyska. För adjektiv ges t.ex. ofta konstruktionen adjektiv + *werden*, om den i finskan motsvaras av enkla verb, t.ex.:

- alt** ~ *werden* 'bli gammal' vanheta, vanhentua; **älter werden** 'bli äldre' (*myös*) ikääntyä, vanheta
- klein ganz** ~ *werden* 'bli generad' noloistua, mennä hämilleen
- stark** ~ *werden* 'bli stark' vahvistua, voimistua
- staubig** ~ *werden* 'bli dammig' pölyyntyä, pölyttyä

I enstaka fall kan man diskutera om en ekvivalent är riktig eller om inte en betydelsenynans fattas, men de fallen är så få, att det vore småpetigt att lyfta fram dem här. Det vore inte att göra ett synnerligen lyckat verk rättvisa.

Överlägset bäst i sin serie

För jämförelsens skull har jag gått igenom och jämfört orden på *h* i den förhandenvarande ordboken (s. 284–318), i en annan nyutkommen ordbok, Klemmt 1993, s. 283–313, och i en äldre ordbok, Rosendahl–Hirvensalo 1973, s. 221–249. De tre ordböckerna är jämförbara vad gäller omfång och målgrupp; Kärnäs ordbok innehåller ca 43.000 ord och uttryck (enligt texten på bakpärmen), Rosendahl–Hirvensalos ordbok innehåller ca 45.000 uppslagsord (enligt förordet) och Klemmts

ordbok ca 30.000 ord och uttryck (enligt uppskattning). Orden på *h* är 1.500 i Kärnä (3,3%), 2.000 i Rosendahl–Hirvensalo (4,5%) och 1.230 i Klemmt (4%).

När man jämför Kärnäs ordbok med dess föregångare, Rosendahl–Hirvensalos tysk-finska skolordbok, vars 12:e upplaga från 1973 jag använde, märker man att Aino Kärnä har varit mycket självständig när hon samlat material för sin ordbok. En helt föråldrad ordbok har ersatts med ett modernt och tidsenligt verk. Av uppslagsorden på *h* är det bara 872, eller drygt hälften som förekommer i bägge ordböckerna.

En bild av vilket slags ord det är som förekommer i bara endera ordboken får man om man jämför med Dudens stora ordbok (banden 3 och 4 som innehåller *h* utkom 1993–94). Av de 1.130 ord som återfinns bara i den äldre boken är över 100 (knappa 10%) markerade som föråldrade eller något ålderdomliga i Duden. Av de ord som finns bara i Kärnäs ordbok har ett enda ord den markeringen i Duden:

Heredität *f* -, -en **1** perintö 'arv' **2** perityminen 'nedärvning'

Eftersom det motsvarande adjektivet finns med i ordboken kunde substantivet gott och väl ha utgått:

hereditär (*adj*) **1**perinnöllinen 'ärfdig' **2** perintö-,perimis- 'arvs-'

Så har skett i många andra fall.

Både Kärnä och Rosendahl–Hirvensalo innehåller uppslagsord som inte finns i Duden. I Kärnä är de 20 till antalet (1% av uppslagsorden på *h*); det rör sig om neologismer och aktuella sammansättningar (t.ex. *Handy* 'nalle, ficktelefon' och *Hauptspeicher* 'primärminne'), vilket vittnar om Kärnäs aktualitet. Av de 287 uppslagsorden på *h* som finns i Rosendahl–Hirvensalo men inte i Duden (14% av uppslagsorden på *h*) är största delen sammansättningar. Många är föråldrade eller något ålderdomliga.

Klemmts nya ordbok är något mindre omfattande än Kärnäs. Enligt förordet innehåller den en hel del talspråkligt material. Kärnäs ordbok innehåller 760 ord på *h* som inte finns i Klemmt. Klemmts ordbok innehåller, trots att den är mindre till omfånget, 475 ord som inte ingår i Kärnä. Av dessa är hela 115 stycken hänvisningslemman. Som hänvisningslemman har alla något avvikande pluralformer tagits med och alla, verkligen alla, perfekt particip-former bildade med prefixet *ge-*, också fast verben är helt regelbundna. Som ett exempel på detta en sekvens uppslagsord som följer efter varandra i alfabetet (ekvivalenter-na har uteslutits):

heranbilden *bildet heran, bildete heran, hat herangebildet*
heranbringen *bringt heran, brachte heran, hat herangebracht*
herangebildet ks heranbilden

herangebracht ks heranbringen

herangekommen ks herankommen

herangemacht ks heranmachen

herangewachsen ks heranwachsen

herangezogen ks heranziehen

herankommen *kommt heran, kam heran, ist herangekommen*

heranmachen *macht sich heran, machte sich heran, hat sich herangemacht*

heranwachsen *wächst heran, wuchs heran, ist herangewachsen*

heranziehen *zieht heran, zog heran, hat herangezogen*

Det här gör att Klemmets ordbok har svällt ut så att den verkar vara dubbelt så stor som Kärnäs utan att information har tillförts. Att tyngdpunkten skulle ligga på talspråk verkar också överdrivet; av de ord som inte återfinns i Kärnäs ordbok är omkring tjugo talspråkliga medan ett tiotal är skriftspråkliga eller ålderdomliga. Dessutom förekommer det felaktigt bildade particip (*hänggeblieben* i.st.f. *hängengeblieben*, *hintergegangen* i.st.f. *hintergangen*) och tryckfel (*hevorgegangen* i.st.f. *hervorgegangen*, *hinweggeschen* i.st.f. *hinweggesehen*, *Hirsarten* i.st.f. *Hirsearten*).

Ett par tryckfel har jag faktiskt stött på också i Kärnäs ordbok; **Läuferei** i.st.f. **Lauferei**, **Schirmherr** f i.st.f. **Schirmherr** m.

I jämförelse med Klemmets ordbok, som förefaller ganska amatörmässig, framstår Kärnäs ordbok som ett gediget verk av en kunnig författare. När en ordbok är ett enmansverk brukar det finnas risk för att ämnesområden som ligger författaren varmt om hjärtat får för stort utrymme. På basis av uppslagsorden på *h* kan man konstatera att Klemmt tydligen intresserar sig för bilar och ekonomi. I Kärnäs ordbok har jag inte kunnat skönja någon liknande snedvridning vad gäller uppslagsorden; hon har tydligen bedrivit flitig källundersökning och har gedigen erfarenhet.

Generiskt genus ett problem

En av de hetaste potatisarna på tyskt språkområde är sedan flera år s.k. grammatiskt genus för ord som syftar på person och som utgörs av yrkesbeteckningar och liknande. Med hänvisning till jämställdheten mellan könen har det hävdats att det är kränkande för kvinnor om man använder ordet *Lehrer* om man talar om lärare i allmänhet. I stället borde man säga *Lehrer oder Lehrerin* 'lärare eller lärarinna' eller något liknande. Tyska platsannonser måste numera vara könsneutrala så att både den manliga och den kvinnliga yrkesbeteckningen används. Nya lagar sätts under lupp i det här avseendet, och gamla med för den delen.

Grammatiskt sett är det här ett underligt förfarande. Orden *Lehrer*, *Schüler*, *Student* o.s.v. syftar, beroende på kontext, antingen på en manlig individ eller på en person i största allmänhet som är lärare, elev, student. I det första fallet är det i regel fråga om en bestämd person och grammatiskt och naturligt kön stämmer överens. Talar man om en kvinnlig individ använder man i motsvarande fall *Lehrerin*, *Schülerin*, *Studentin*. I det senare fallet är det fråga om s.k. generiskt grammatiskt genus och i den användningen, som är mycket vanligare, tas det inte ställning till naturligt kön. Så långt grammatiken.

Samhällsutvecklingen har dock lett till att många språkbrukare inte längre godkänner kategorin generiskt genus, utan de likställer helt och hållet grammatiskt genus med naturligt genus. Denna paradigmförändring medför ett enormt tryck på det tyska språksystemet, ett tryck som knappast något språk med genus som en grammatisk kategori torde undgå.

Ordboksförfattaren måste beakta den här utvecklingen. I Rosendahl–Hirvensalos ordbok är uppslagsorden på *-in* (*Lehrerin*, *Schülerin*, *Richterin* o.s.v.) ytterst få. Kärnä däremot har haft som strävan att ange bägge formerna, vilket ofta går att göra i en och samma artikel:

Bewohner *m -s, -, -in f -, -nen* asukas 'invånare; boende'

Bezieher *m -s, -, -in f -, -nen* (*lehden*) tilaaja '[tidnings]prenumerant';
(*tuen, eläkkeen*) saaja '[understöds-, pensions]tagare'

Verbraucher *m -s, -, -in f -, -nen* kuluttaja 'konsument'

Fallgroparna är dock många och en närmare granskning visar att *-in*-formerna trots allt i många fall fallit bort:

a) i en del fall speglar bortfallet snarast verkligheten: *Legionär* 'legionär', *Hafenarbeiter* 'hamnarbetare' (men *Mitarbeiter*, *-in* 'medarbetare, arbetskamrat'), *Seiler* 'repslagare' o.s.v.

b) ibland beror bortfallet tydligen på utförandetekniska skäl:

Fünfziger *m -s, - 1* viisikymmenpenninen 'femtiopfennigsslant' **2**
viisikymppinen, viisikymmenvuotias 'femtioåring, -årig'

Hörer *m -s, - 1* (*radion*) kuuntelija 'lyssnare' **2** (*puhelimen*) kuuloke,
luuri '[telefon]lur'

1 Läufer *m -s, - 1* (*urh*) [kilpa]juoksija '(idr.) löpare'; (*jalkapallossa*)
tuki[mies] '(fotboll) halvback' **2** (*š akissa*) lähetti '(schack) löpare';
(*hist*) airut 'härold'

2 Läufer *m -s, -* käytävämatto; kaitaliina ('korridormatta;
[bords]löpare')

...

c) för en stor grupp personbetecknande ord ges endast den generiska varianten och ingen *-in*-form, t.ex. *Arbeitgeber* 'arbetsgivare', *Arbeitnehmer* 'arbetstagare', *Athlet* 'atlet; tävlingsidrottare', *Bettler* 'tiggare', *Funker* 'radiotelegrafist', *Funktionär* '[parti-, fackförenings-] funktionär', *Klassiker* 'klassiker', *Mittler* 'mäklare, medlare', *Stürmer* 'anfallsspelare', *Stylist* 'formgivare, designer', *Taucher* 'dykare' och många fler.

Vad den första gruppen beträffar är Duden konsekventare och ger femininformen för samtliga (med undantag för **Legionärin*).

För grupp två hade femininformen lett till komplikationer i framställningen:

- 1 **Fünfziger** *m* -s, - *viisikymmenpenninen*, *viiden kymmenen markan seteli* [!] 'femtiopennigsslant; femtiomarkssedel [!]'
- 2 **Fünfziger** *m* -s, -, **-in** *f* -, *-nen* *viisikymppinen*, *viisikymmenvuotias* 'femtioåring, -årig'
- 1 **Hörer** *m* -s, - (*puhelimen*) *kuuloke*, *luuri* '[telefon]lur'
- 2 **Hörer** *m* -s, -, **-in** *f* -, *-nen* (*radion*) *kuuntelija* '[radio]lyssnare'
- 1 **Läufer** *m* -s, - (*urh*) [kilpa]juoksija 'löpare'; (*jalkapallossa*) tuki[pelaaja] 'halvback'
- 2 **Läufer** *m* -s, - (*š akissa*) lähetti 'löpare'; (*hist*) airut 'härold'
- 3 **Läufer** *m* -s, - käytävämatto; kaitaliina 'korridormatta; [bords]löpare'
- Läuferin** *f* -, *-nen* (*urh*) [kilpa]juoksija 'löpare'; (*jalkapallossa*) tuki[pelaaja] 'halvback'

Å andra sidan har komplikationer i framställningen inte alltid lagt hinder i vägen. Jämför t.ex. följande ordartiklar:

- 1 **Kunde** *m* -n, *-n* asiakas; ostaja 'kund; köpare'; *ein fester* ~ vakituinen asiakas 'stamkund'
- 2 **Kunde** *f* -, *-n* (*ylät*) tieto, viesti, sanoma '(i högtidlig stil) budskap'
- Kundin** *f* -, *-nen* [nais]asiakas '[kvinnlig] kund'; ks. 1 **Kunde**
- 1 **Leiter** *m* -s, - 1 johtaja, esimies, vetäjä 'ledare, chef' 2 (*fys*) johdin, johde 'ledare'
- 2 **Leiter** *f* -, *-n* tikkaat, tikapuut 'stege'
- Leiterin** *f* -, *-nen* johtaja, vetäjä 'ledare, chef'
- Leser** *m* -, - lukija 'läsare'; **optischer** ~ (*atk*) optinen lukija, skanneri 'optisk läsare, skanner'
- Leserin** *f* -, *-nen* lukija 'läsare'

Fallen i den tredje gruppen är obegripliga, eftersom man nog hittar uppslagsord som *Fahrschüler*, *-in* 'bilskolelev', *Greis*, *-in* 'äldring',

Lektor, -in 'lektor', *Lerner*, -in 'elev, student', *Kläger*, -in 'kärande' o.s.v. Det här är synd. Man hade önskat sig ett mera konsekvent grepp av författaren på den här punkten.

Avslutning

Aino Kärnä har gjort ett förnämligt arbete. Hon har åstadkommit en utmärkt och praktisk ordbok. Det jag har att anmärka på gäller mestadels layout och en del smaksaker, som man ju kan ha delade meningar om. Innehållsligt är boken mycket övertygande och jag kan uppriktigt rekommendera den. När det gäller medelstora ordböcker har tysk-finsk lexikografi äntligen tagit steget in i nutid. Tyvärr måste vi ännu vänta en tid på att en ny tysk-finsk storordbok skall utkomma och ersätta den ytterst föråldrade ordboken av Hirvensalo. Det är definitivt nästa viktiga projekt på området. Det är ingen lätt uppgift och det är knappast numera ett projekt som en person ensam har möjlighet att genomföra. Det kan också ifrågasättas om någon privat förläggare har tillräckliga resurser och tillräckligt långsiktiga visioner för att förlägga en storordbok. Hur som helst kan Kärnäs ordbok i ganska stor utsträckning ses som en ersättare för den tämligen föråldrade storordboken. Samtidigt är hennes verk också en utmaning för den eller dem som tar itu med att göra en storordbok.

Litteratur

Das große Wörterbuch der deutschen Sprache 1–8. Hrsg. und bearb. vom Wissenschaftlichen Rat und den Mitarbeitern der Dudenredaktion unter der Leitung von Günther Drosdowski. 2. völlig neu bearb. und erw. Aufl. Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich; Dudenverlag 1993–95. ISBN 3-411-04732-1.

Hirvensalo, L. 1971: *Saksalais-suomalainen suursanakirja*. ('Tysk-finsk storordbok'). Porvoo: WSOY

Klemmt, R. 1993: *Suomi-saksa-suomi taskusankirja* ('Finsk-tysk-finsk fickordbok'). Jyväskylä: Gummerus (3 uppl.)

Rosendahl, A. – Hirvensalo, L. 1976: *Saksalais-suomalainen koulu-sanakirja* ('Tysk-finsk skolordbok'). Porvoo: WSOY.

Appendix

Mellanstora tysk-finska ordböcker

- Auramo, Arja – Winckelmann, Thyro: *Saksalais-suomalainen sanakirja*. Helsinki 1942. 462 s.
- Deutsch-finnisches Taschenwörterbuch*. Leipzig 1972.
- Hauvonen, N.: *Saksalais-suomalainen taskusanakirja*. Turku 1891. 462 s. | 3. p. Turku 1916.
- Klemmt, R.: *Saksa-suomi sanakirja*. Jyväskylä 1992. | 7. p. Jyväskylä 1994. 30.000 hakusanaa.
- Klemmt, R.: *Suomi-saksa-suomi taskusankirja*. Jyväskylä 1993. 3.p.
- Kostera, P.: *Saksalais-suomalais-saksalainen yleiskielen käyttösanakirja ja kieliopas*. Helsinki 1991. | 3. p. Helsinki 1995.
- Aino Kärnä: *Saksa-suomi-opiskelusanakirja*. WSOY Porvoo-Helsinki-Juva 1995.
- Köykkä, L. – Luukkonen, M. (toim.): *Suomi-saksa-suomi-sanakirja*. Jyväskylä 1992. 176 s. | 3. p. 1994.
- Lares, J. – Tuominen, T.: *Suomi-saksa-suomi taskusanakirja*. Porvoo 1995. 883 s.
- Peters, L.: *Langenscheidts Universal-Wörterbuch*. Finnisch. 2: Deutsch-finnisch. Berlin-Schöneberg s. a. 173 s.
- Rankka, A. W. – Streng(-Renkonen), W. O.: *Saksalais-suomalainen sanakirja*. Porvoo 1918. 843 s. | 6. p. Porvoo 1944. 879 s.
- Renkonen, E. – Renkonen, W. O.: *Saksalais-suomalainen pienoissanakirja*. Porvoo 1931. 595 s. | 10. p. Porvoo 1943. 513 s.
- Rosendahl, A.: *Saksalais-suomalainen koulusanakirja*. Porvoo 1973. 12. p.
- Rosendahl, A.: *Saksalais-suomalainen sanakirja*. Helsinki 1916. 602 s. | 7. p. Helsinki 1946. 915 s.
- Rosendahl, A. – Hirvensalo, L.: *Saksalais-suomalainen opiskelusanakirja*. Porvoo 1989. 673 s.
- Vesalainen, R. – Greiner, M.: *Saksan perussanasto*. Helsinki 1987. 360 s. | 4. p.

Tysk-finska storordböcker

- Godenhjelm, B. F.: *Saksalais-suomalainen sanakirja*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 49. Helsinki 1873. 1106 s. | 2. p. 1–2. SKST 112. Helsinki 1906–16. 1745 s.
- Hirvensalo, L.: *Saksalais-suomalainen sanakirja*. [Porvoo 1963.] | 2. p. *Saksalais-suomalainen suursanakirja*. Porvoo 1971. 1592 s. > 190.000 hakusanaa.

(Översättning av Nina Martola)